

NÁDOR ORSOLYA

Pozsonyi Comenius Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék

A Kárpát-medencei hungarológia 25 éve

Összefoglaló

A tanulmány fókuszában a kevésbé választott nyelvek egyikének, a magyarnak a felsőoktatási jelenléte áll. Gyakorlati tapasztalat az, hogy a hagyományos filológiai képzések iránt csökkenő az érdeklődés, és ez egy kevésbé tanított nyelv pozíciójára igen érzékenyen hat. A magyar nyelvnek és kultúrájának a 19. század eleje óta van helye az egyetemi oktatásban tanított nyelvként, a 20. század első felétől pedig hungarológiai alap- és mesterképzésként is. Kérdés, hogy nem kellene-e változtatni a sokáig nagyon biztonságosnak tűnő filológiai beágyazottságán annak érdekében, hogy több hallgatót tudjon vonzani és biztonságos helye legyen az egyetemeken? Egy 1987-ben készült, 53 egyetemről származó, és egy ennél kisebb, 10 kérdőívet feldolgozó felmérés alapján vontam le azt a következtetést, hogy a nyelv-irodalom-kultúra hármasságához még nem tudott kapcsolódni a munkaerőpiac megkívánta szaktudás, de a készség a változtatásra már több intézményben jelen van.

Kulcsszavak: egyetemi hungarológiai képzés, történet és jövőkép, kérdőíves mikrovizsgálat, Kárpát-medence, Belgrádi Egyetem.

Bevezetés

Szakmai közhely, hogy a magyar nyelv a kevésbé választott, kevésbé tanított idegen nyelvek közé tartozik, ennek ellenére már 1806-tól szórványosan, de folyamatosan jelen van a külföldi egyetemi oktatásban. Az első, tanári és nyelvi presztízs szempontjából igen szerény lehetőséget Bécs kínálta fel – nemcsak a magyar, hanem a Monarchia más nyelvei (pl. a cseh) számára is (Mikó 1986: 83),

a második pedig Prágában kínálkozott a 19. század közepén jóval kedvezőbb körülmények között. Ez volt az első olyan hely, ahová nyilvános pályázat útján választotta ki egy bizottság a jelöltet. Prágában az előbbi ok mellett egy másik is megjelent: a történeti összehasonlító nyelvtudomány, amelynek jeles képviselője, August Schleicher vezette a tanszéket. Ez a két tényező – tehát a politikai (a 20. századtól kulturális diplomáciai) szándék és a nyelvészeti szempontú összevetés lehetősége azóta is jelen van a hungarológia külföldi egyetemi megjelenésének motívumai között. Ugyanakkor elég korán, már Márton József tankönyveiben is megjelenik a magyar irodalom. Azt nem tudjuk, eleink milyen hatékonysággal tanították a magyar nyelvet, sőt azt sem, hogy a 19. század végétől szinte kötelező tankönyvi elemként megjelenő irodalmi szöveggyűjteményt hogyan hasznosították – talán fordították a verseket, prózarészleteket –, de az kétségtelen, hogy a nyelvtanításhoz az ún. „nagybetűs” kultúra (Holló 2008: 13) tanítása társult. Riedl Szende egészen más szemlélettel látott munkához: a kereskedelemi szaknyelvet is beillesztette a tárgyai közé, és évente más-más tematikával hungarológiai ismereteket is tanított (Januška–Píša 2018). Később, a 20. század hatvanas-hetvenes éveitől több egyetemen elkezdtek Kelet- és Közép-Európával foglalkozni az Európa-tanulmányok keretein belül. Ez a képzés is igényelte régió nyelveinek tanítását, egyebek között a magyar nyelv jelenlétét is. (Az oktatás történetének első, részletes áttekintése: Nádor 1998: 53–125.)

Az egyetemi, lektorátusi típusú magyartanítás a legtöbb oktatóhelyen ma is kimerül az egy-két szemesztert átfogó, A1–A2 szintű nyelvoktatásban, amihez általában egy idegen nyelvű országismereti stúdium csatlakozik, azonban néhány egyetem fő- vagy mellékszak formájában alap- és mesterképzésen is kínál hungarológiai tanulmányokat. Az itt tanulók akár C1 szintre is eljuthatnak, és a főállású vagy vendégként tanító tanárok érdeklődésétől, felkészültségétől függően tanulnak a magyar irodalomról, színházról, művelődéstörténetről, történelemről.

A Belgrádi Egyetem Magyar Tanszékének 25. évfordulóján a jelen tanulmány fő kérdése az, hogy egy kevésbé választott filológiai stúdium hogyan tud megfelelni ma a hallgatók megváltozott igényeinek – röviden: milyen

megmaradási esélyei vannak a 21. század elején, és milyen irányokat lehet, érdemes követni ennek érdekében? A kérdés felvetését az indokolja, hogy a hagyományos nyelvszakok iránt egyre kevesebben érdeklődnek, és a visszaszoruló hallgatói létszám veszélyes helyzetbe hozhatja a kevésbé ismert nyelvek, így a magyar külföldi egyetemi oktatóhelyeit, sőt előfordulhat, hogy az egyetemek kihátrálnak a fenntartásból, és csak akkor maradhat meg a képzés, ha a magyar állam biztosítja a pénzügyi hátteret.

A hungarológia sokféle értelmezése és a felsőoktatás

Rákos Péter egy előadásában már a nyolcvanas évek elején kifejtette (Rákos 1986: 321–328), hogy mennyire bonyolult a fogalom és a szó meghatározása. Talán segítene a körülhatárolásban, ha a hagyományoktól eltérően nem kezelnék a továbbiakban szinonimaként, hanem különválasztanánk a magyarságra vonatkozó, külföld felé irányuló, illetve ott művelt kutatást és oktatást – tehát a hungarológiát – a belső önismeret és tárgyi tudás fejlesztését, kiteljesítését szolgáló magyarságtudománytól. Nincs egyféle hungarológia, mivel ez egy olyan stúdium, amelyik a hely igényei szerint változtatja az arculatát, hangsúlyait. Rákos Péter gondolatmenetét követve ezt a kijelentést ma is elfogadhatjuk, noha a hungarológia mint oktatási diszciplína alapvető besorolása adott: a hungarológia a filológiai stúdiumok része és a képzésben a több évtizedes modern kori gyakorlat szerint is a magyar mint idegen nyelv tanítása mellett csak az irodalomtörténetnek és a fordítástudománynak van kiemelt és folyamatos szerepe. A nyelvtanítást hangsúlyoznunk kell, mert időről időre előkerülnek olyan – nem laikus! – vélemények, hogy a hungarológusoknak nem kell magyarul tudniuk, elég az, hogy fordításokból tájékozódni. Képzeljünk el egy italianistát, aki nem tud olaszul, egy polonistát, aki nem tud lengyelül, vagy egy finnugristát, aki ne ismerne legalább egy-két finnugor nyelvet! A nyelvtanítás ma már az alapstúdiumok közé tartozik, és a hungarológia szakos BA képzésben B1–B2 szintű nyelvtudást kínál, a mesterképzés végére pedig a legtöbben elérik a C1 szintet. Érthető, hogy a

hallgatók erre a nyelvtudásra építenék rá a későbbi pályájukat, de ehhez a hagyományos, filológiai központú oktatás már kevés.

A diákok mást akarnak, olyasmit is szeretnének tanulni, amit később a munkaerőpiacon is hasznosíthatnak. A jelenlegi képzésektől nem áll távol a szaknyelvi és a terminológiai ismeretek bevezetése, a szakfordítás, esetleg a tolmácsolás, de a hungarológusok esetében ilyen előnyöket nyújthatnak az idegenforgalmi ismeretek – az utazásszervezéstől az idegenvezetésig, a gazdasági és ügyviteli ismeretek csomagja, esetleg a cégjogi és adózási ismeretek is.

Jelenleg félszáz külföldi egyetemen dolgozik magyar vendégoktató, de „igazi” hungarológiai tanszéken alig néhányan. A Magyarországgal szomszédos országokban Bécsben, Zágrábban, Bukarestben és Belgrádban működik olyan tanszék, amelynek az elsődleges feladata nem az országban élő magyar kisebbség filológiai felsőoktatásában való részvétel, hanem a német, horvát, román, szerb anyanyelvűek megismertetése a magyar nyelvvel és kultúrával diszciplináris hungarológiai keretben.

Egy elfeledett kutatásról

1987-ben a Magyar Tudományos Akadémia pályázatot írt ki a magyarságkutatás igen széles értelmű tárgy körében. Mondhatnánk, hogy a magyar mint idegen nyelv egyetemi oktatása nem tartozik ide – kivéve, ha elfogadjuk, hogy a hungarológia része. A mai KKM-Balassi Intézet egyik jogelődje, a Magyar Lectori Központ nyerte/kapta azt a feladatot, hogy térképezze fel a külföldi hungarológiai oktatást, az ELTE kutatócsoportja pedig a tantervek összehasonlító vizsgálatára vállalkozott. Ez utóbbi eredményéről sehol nem lehet anyagot találni, elképzelhető az is, hogy kutatási anyag hiányában nem valósult meg a tervezett munka. A Lectori Központ számára fontos feladat volt az, hogy az egész hálózatot áttekintse, nemcsak azokat a helyeket, ahol magyarországi vendégoktató dolgozott. A kutatás arra irányult, hogy legyen egy közkinccsé tehető magyarországi adatbázisa annak, hogy hol, milyen formában, milyen személyi és tárgyi feltételek mellett, milyen tartalommal folyik az oktatás. A

kutatócsoport vezetője Giay Béla, a Lectori Központ igazgatója lett, három tagja pedig Szabó Judit oktatáskutató, Lengyel Zsolt nyelvész és e tanulmány szerzője volt.

A módszer kérdőíves vizsgálat volt. Számítógépek és a maihoz hasonlítható, laikusok által is kezelhető programok még nem lévén, az egyes témakörök más-más színű papírra nyomtatva kerültek a borítékba és indultak el az 1987/88-as tanévben működő 92 oktatóhelyre. A felkért adatközlők kicsit több mint a fele, 53 tanszék és lektorátus válaszolt. A politikai helyzet nem kedvezett ennek a kutatásnak, mert többen azt hitték, ez valami kommunista felderítő tevékenység Magyarországról, így aztán igen indulatosan utasították vissza a részvételt. Pedig csak arról lett volna szó, hogy a hungarológiai kongresszusok során megfogalmazódott teoretikus kérdésekre, felvetésekre végre igazolható adatokat kaphatott volna a szakma, és az akkor még Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságnak nevezett hungarológus szervezet (ma: Nemzetközi Magyararságtudományi Társaság) is pontosabb képet alkothatt volna a hungarológia legtöbbek által művelt területéről, az oktatásról.

A beérkezett adatokból érdemes néhányat felidézni (Giay–Lengyel–Nádor 1998: 446–457): önálló tanszékként sokszor az önálló szakok sem működtek, hanem egy nagyobb szervezeti egységbe (finnugor intézet, szláv intézet, kelet-európai tanulmányok intézete stb.) tagolódtak be. Az 1768 hallgatóból a legtöbben kötelezően választható vagy fakultatív tárgyként tanulták a magyart (813), a 17 négy- és ötéves főszerkezet adatai szerint a teljes hallgatói létszám mindössze 187 fő volt. A kérdőív rákérdezett az elhelyezkedési lehetőségekre is. Itt az évszámnak fontos szerepe van, mivel ebben az időszakban a szocialista relációban kötelező pályairányítás működött, ami azt jelentette, hogy a moszkvai, prágai, szófiai, ankarai, brnói egyetem magyar szakjára annyi hallgató került be, amennyi el is tudott helyezkedni a végzés után. Persze, nem sikerült mindenkinek bejutnia fordítóirodába, könyvkiadóhoz, újságszerkesztőségbe, rádióhoz. De ez volt az elsődleges cél, akik pedig mellékszakon vagy választott tárgyként tanulták, már akkor is főként a vállalatokat, idegenforgalmi irodákat, külképviseleteket jelölték

meg vágyott munkahelyként. A „nyugati” egyetemeken azonban inkább a magyar gyökerekkel rendelkező és leginkább a nyelv és irodalom iránt érdeklődő hallgatókra épült a szakos képzés, valamint nem is a létszámuk, hanem az általuk megkövetelt szakmai színvonal miatt kell itt megemlíteni az általános nyelvészet szakosokat, akik később kutatóként foglalkoztak a magyar nyelvvel.

A főszakok tantárgyi struktúrájára és az oktatók képzettségére, érdeklődésére a filológiai kizárólagosság volt jellemző: a magyar nyelv mellett az egyetemi oktatás nyelvén, esetenként, a magasabb évfolyamokon már magyarul nyelvészeti, irodalomtörténeti, fordítási és művelődéstörténeti–történelmi–országismereti stúdiumokat tanítottak, utóbbit oktatóhelyenként eltérő súllyal és tematikával. Maribor különleges helyzetére érdemes még utalni, ugyanis az akkor még pedagógiai főiskola a besorolása szerint döntően kisebbségi magyar felsőoktatási intézménynek számított, de a szlovén kétnyelvű oktatási gyakorlat miatt a szlovén anyanyelvű pedagógus jelöltek (elvileg) megtanulták a saját tárgyaikat magyarul is tanítani – ehhez pedig nemcsak általános és szaknyelvi, hanem szakmódszertani órákon is részt vettek.

A kutatás óta harminchárom év telt el. Sajnos a megisméltésére azóta sem került sor, miközben Európában létrejött az alap- mester- és doktori képzés három szintje, világszerte jelentős társadalmi, politikai, munkaerőpiaci átalakulások történtek, biztosnak tűnő tanszékek, lektorátusok szűntek meg vagy alakultak át (Hollandiában és Finnországban például), de újak is létrejöttek – így többek között 25 évvel ezelőtt, Sava Babić kezdeményezésére a Belgrádi Egyetem Magyar Tanszéke.

A Kárpát-medencei hungarológiáról egy mikro kutatás tükrében

A fentiek miatt igen nehéz lett volna minden részterületre kiterjedő szakirodalmat találni az egyes műhelyek – tanszékek és lektorátusok – történetéről. Ezért a jelen tanulmány számára a Magyarországgal szomszédos országok hungarológiai oktatóhelyein végeztem egy kisebb kérdőíves kutatást arról, hogy milyen státussal rendelkezik az oktatóhely, milyen motivációval

kerülnek oda a hallgatók, illetve a tapasztalatok alapján milyen mértékben piacképes az intézményben megszerezhető tudás. Arra a feltevésemre próbáltam megerősítő vagy cáfoló adatokat gyűjteni, hogy a magyar szak fejlesztése, a hallgatók megtartása, számuk növelése érdekében el kellene mozdulni a filológiától a piacképesség felé úgy, hogy közben az akadémiai színvonal ne csökkenjen, és a helyi hagyományokból megmaradhasson mindaz, ami ennek alapjául szolgálhat.

Mielőtt rátérek a kutatásra, ismét vissza kell nézнем a nyolcvanas évekre, és ismét Rákos Péter szavait idézem, aki a következőképpen fogalmazott az 1981. évi első Hungarológiai kongresszuson:

„A magyar filológia oktatása a közép-európai egyetemeken más filológiai szakokhoz hasonlóan egy nyelvi–irodalmi modell alakjában kövesedett meg; valamilyen inercia következménye ez, hagyomány, melyet történetileg meg lehet érteni, sőt okolni, de ma már nem célszerű fenntartani” (Rákos 1983: 12).

Az volt a feltevésem, hogy ez azóta sem változott meg gyökeresen, a képzés változatlanul két-három nyelvészre és irodalmárra épül, a felsőoktatás átalakítása a bolognai rendszer kritériumai szerint pedig igen megnehezítette a kevésbé választott nyelvek egyetemi oktatását, és szinte lehetetlenné tette az önálló szakok létezését. A kérdőív készítésekor figyelembe vettem azokat a kérdéseket is, amelyeket az említett, három évtizeddel ezelőtti kutatás idején fogalmaztunk meg. Ezek leginkább az oktatás tartalmára, a diákok motivációira, elvárásaira és a képzettségük hasznosíthatóságára vonatkoztak.

A Survio programmal készített kérdőívet a hét, Magyarországgal szomszédos ország 18 oktatóhelyére küldtem ki. 10 helyről 11 kérdőívet kaptam vissza: Belgrádból, Bukarestből, Eszékről, Ivano-Frankivszkból, Kolozsvárról, Ljubljánából, Mariborból, Pozsonyból, Újvidékről és Zágrárból. Ezúton is köszönöm a kutatásban részt vevő kollégák segítségét.

Az első kérdés az volt, hogy milyen képzések folynak az adott egyetemen – anyanyelvi, idegen nyelvi (magyar, kommunikáció, hungarológia) szak, vagy más szakhoz kapcsolódó nyelvoktatás. A válaszok alapján Belgrád és Zágráb kínál

alap- és mesterszakos hungarológus diplomát nem magyar anyanyelvűek számára, Eszéken, Bukarestben a magyar és nem magyar anyanyelvűek számára is folyik szakos képzés. Mariborban, Kolozsvárott, Pozsonyban és Újvidéken a döntően magyar, pedagógiai, szerkesztői szakképzettséget kínáló szakok mellett kötelező (a pozsonyi levéltárosok számára), vagy választható nyelvként jelenik meg a magyar. Ljubljánában és Ivano-Frankivszkban pedig az általános nyelvészethez, illetve a nemzetközi tanulmányokhoz választható idegen nyelv.

A hungarológusok létszáma a két szakon évfolyamonként 4 és 12 fő között van, az alapvetően magyar nemzeti kisebbségi szakok mellett 5–25 fős nyelvtanulói csoportlétszámokat jeleztek a kollégák, a ljubljánai egyetemen – a képzés jellegéből adódóan 2–7 fő, az ukrain Ivano-Frankivszkban pedig ugyancsak a képzés miatt igen jelentős, bár évfolyamonként csökkenő hallgatói létszámmal számolhatunk: első évben 75 fő, de a harmadéven is 20 diák tanul.

A kutatás egyik lényeges tanulsága az volt, hogy a motiváció nem sokat változott az előző felmérés óta eltelt harminchárom évben: a személyes jellegű indíttatás (barátok, család, élmény) minden válaszban megjelenik, a következő a sorban a nyelvtudás későbbi hasznosítása a gazdasági élet valamely területén, a szakosok pedig hungarológiai kutatásokat terveznek, vagy műfordítóként, szakfordítóként szeretnék kamatoztatni a tudásukat.

Ehhez szorosan kapcsolódott a realitásra vonatkozó kérdés: hol tudják hasznosítani a nyelvtudásukat. Feltételezhető, hogy jelenleg a vegyesvállalatok kínálnak leginkább munkát a magyar nyelvtudással rendelkező diákok számára, ha megfelelő szintet érnek el a szóbeli és írásbeli kommunikációban. Az eszéki, ljubljánai, maribori, zágrábi, belgrádi és bukaresti diákok jellemzően gazdasági, pénzügyi, idegenforgalmi területen találnak adminisztratív jellegű munkát, az újvidékiek és a kolozsváriak nyelvórái viszont nem elegendőek a munkavállaláshoz. A sikeres munkavállalást a kérdőívet kitöltő tanárok is megerősítik: aki szeretne elhelyezkedni magyarnyelv-tudásával, szerintük is többnyire sikerrel jár, amint ezt az előbbi válaszokból is le lehetett szűrni. Ez

persze nemcsak a képzés sikere, hanem jelentősen közrejátszik az egyetem hírneve, ismertsége is.

A két utolsó kérdés a képzés tartalmára vonatkozott. Először arra vártam választ, hogy a hungarológia szakos képzésben van-e a nyelvi, nyelvészeti és irodalmi stúdiumokon túl egyéb, olyan tantárgy is, amely a későbbi munkavállalást segíti; másodszer pedig arra, hogy tervezi-e az egyetem (intézet, tanszék) a képzés valamilyen szempontú átalakítását a közeljövőben.

A kapott válaszokból az derül ki, hogy a belgrádi hungarológusok a nyelv, nyelvészet és irodalom mellett fordítást és országismeretet is tanítanak, de a képzés rendszerszintű átalakítása áthághatatlan akadályokba ütközne. A zágrábi hungarológia átfogó tantervi reform előtt áll, de ez valószínűleg nem fog kedvezni a szaktárgyak kreditszámának – ugyanakkor szabadabban kezelhetik a tantárgyi struktúrát. Itt tehát van esély és készség is arra, hogy a versenyképesség növelése érdekében nem filológiai tárgyakat is beilleszsenek a rendszerbe akár kötelezően, akár szabadon választhatóként. Újvidéken, Bukarestben, Mariborban és Pozsonyban az elkövetkező években nem terveznek változtatásokat, Eszéken a fordítói mesterszak kialakításán dolgoznak – éppen a munkaerőpiac elvárásainak figyelembe vételével, Kolozsvárott a hungarológiai szak alapítása merült fel, Ivano-Frankivszkban és Ljubljanában a nyelvoktatás kiszélesítésén dolgoznak részben az óraszámok növelésével, részben a mesterszakosok nyelvórákba való bekapcsolásával, mivel jelenleg csak az alapképzésben tanulók számára választható a magyar nyelv.

A fent bemutatott adatok egy mikroutatásból származnak, amely a belgrádi tanszék évfordulós konferenciájának előadásához készült, és bár sok tanulsággal szolgálnak a kitöltött kérdőívek, a végeredmény korántsem nevezhető teljesnek, mivel a megszólított oktatóhelyek alig több mint a fele küldte vissza a válaszokat. (Érdekesség: a harminchárom évvel ezelőtti felmérésnél is ugyanez volt az arány: 92-ből 53 helyről érkezett válasz.) Megfontolandó, hogy közös munkával egy nagyobb volumenű, a jelenlegi vendégoktatói hálózat egészére kiterjedő kutatás

során, más, kevésbé tanított nyelvekkel összevetésben, nagyobb mintán is megvizsgáljuk ezeknek a nyelveknek a helyét és lehetőségeit a felsőoktatásban.

Összegzés

A belgrádi magyar tanszék alapításának 25. évfordulóján egy kevésbé ismert kelet-közép-európai nyelv, a magyar külföldi jelenlétét, egyetemi szintű oktatásának piacképességét vizsgáltam meg igen messziről, a 19. századtól indulva, az 1980-as éveken át a jelenig. Bemutattam, hogy a más szakokhoz fakultatív módon kapcsolódó nyelv- és országismeret-tanítás, valamint a több tantárgyat is magában foglaló hungarológiai szak kezdetektől filológia-központú, ami több mint száz évig természetes volt, de ma már más igényekkel, más motivációkkal jönnek a hallgatók, és határozott elképzeléseik vannak a tanultak hasznosítására. A gyakorlatias célok már a 80-as évek végén készült kutatásban is megjelentek, de akkor kisebb jelentőséget tulajdonítottunk ennek a motivációnak, főként az akkoriban szokásos pályairányítási rendszer miatt. Közben azonban átalakult a világ, megszűnt a szocializmusban diplomázók látszat-biztonsága, és mindenkit a munkaerőpiac mért meg. Európa keleti felén az egyetemek is gazdálkodni tanultak, és ennek sokszor a kis létszámú érdeklődőre számot tartó szakok fizették meg az árát. Ugyanakkor az angol nemzetközi közvetítő nyelv mellett a régió nyelveit is ismerő diplomások értéke megnőtt, bár korántsem olyan mértékben, ahogy azt a régió országai az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőzően remélték. Mivel Magyarország és a vele gazdasági kapcsolatokban lévő országok, vegyes vállalatok, kereskedelmi és turisztikai szervezetek befolyásolhatják a diploma értékét: ha piacképes, akkor érdemes hungarológusnak jelentkezni, érdemes megtanulni a lektori órákon jól magyarul. Célszerű tehát megfontolni, hogyan lehet a korábbi filológiai értékek sérülése, kiszorítása nélkül ezt a gyakorlatias szempontot is érvényesíteni.

A közös felsőoktatási térség, a közös képzések, a távoktatás különféle módszerei, a mobilitások segíthetik leküzdeni a „kis szakok” és a „kevésbé választott” nyelvek hátrányait. Specializációkat, minor szakokat lehet hirdetni, és

kihasználva a nemzetközi együttműködések és a nemzetközi felsőoktatási térség számtalan lehetőségét, már nem csak nyelvészeket és irodalmárokat lehet bevonni a közös munkába, hanem választható modul keretében közgazdászokat, turisztikai szakembereket, szakfordítókat, terminológusokat is, akik nemcsak a hallgató létszám növelésében vehetnek részt, hanem közvetve hozzájárulhatnak a magyar nyelv külföldi egyetemi jelenlétének biztonságos megtartásához is.

Bibliográfia

- Giay Béla – Lengyel Zsolt – Nádor Orsolya 1998. A magyar mint idegen nyelv és a hungarológia rendszerváltozatai a nyolcvanas években. In: Giay Béla & Nádor Orsolya (eds.) *A magyar mint idegen nyelv. Hungarológia*. Budapest: Osiris. 446–457.
- Holló Dorottya 2008. *Értsünk szót! Kultúra, nyelvtanítás, nyelvhasználat*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Januška, Jiří – Píša, Petr 2018. A prágai egyetem magyar tanszékének első alapítása, működése és megszűnése az 1850-es években. *Századok* 3, 651–670.
- Mikó Pálné 1986. *Marseillaise és Gotterhalte. Találkozás Márton Józseffel*. Budapest: Magvető Könyvkiadó.
- Nádor Orsolya 1998. A magyar mint idegen nyelv / hungarológia oktatásának történeti kérdései. In: Giay Béla & Nádor Orsolya (eds.) *A magyar mint idegen nyelv. Hungarológia*. Budapest: Osiris. 53–125.
- Rákos Péter 1983. A magyar filológia felsőfokú oktatása Közép-Európában. In: M. Róna Judit (ed.) *Hungarológiai oktatás régen és ma*. Budapest: Tankönyvkiadó. 7–14.
- Rákos Péter 1986. Hungarológia: a dolog és a szó. *Hungarológia Értesítő* 1–2, 321–328.

25 Years of Hungarology in the Carpathian (Pannonian) Basin

Orsolya Nádor, Comenius University in Bratislava, Faculty of Arts, Department of Hungarian Language and Literature

Abstract

This study focuses on the standing of the Hungarian language in higher education. Practical experiences indicate that the demand for pursuing a degree in traditional philology is decreasing. This faltering demand is especially present for less widely-taught languages. Teaching the Hungarian language and culture has a place in university education since the onset of the 19th century. Since the beginning of the 20th century, higher education institutes adopted teaching Hungarian Studies in bachelor and master programmes. The question arises whether the status quo with respect to the philologic standing of Hungarian Studies should change. Changes may contribute to this field attracting more students and keeping a secure place in higher education. I based my analysis on a 1987 survey including 53 universities and another study including 10 questionnaires. I concluded that the triad of language, literature and culture could not incorporate the competences necessitated by the labour market to this date. Nonetheless, multiple institutes seem keen on changing the aforementioned status quo.

Keywords: Hungarian Studies as university degree, history and future, micro research with questionnaire, Carpathian basin, University of Belgrade.

25 godina hungaroloških studija u Karpatskom (Panonskom) basenu

Oršolja Nador, Univerzitet Komenskog u Bratislavi, Filozofski fakultet, Katedra za mađarski jezik i književnost

Sažetak

U fokusu ove studije je položaj mađarskog jezika, kao jednog od manje biranih jezika u visokom obrazovanju. Praktična iskustva ukazuju na to da interesovanje za studije tradicionalne filologije opada, što naročito osetljivo utiče na one jezike koje se (i inače) manje izučavaju. Nastava mađarskog jezika i kulture deo je sistema univerzitetskog obrazovanja od početka 19. veka, a u prvoj polovini 20. veka visokoobrazovne ustanove uvrstile su hungarološke studije u osnovne i master studijske programe. Postavlja se pitanje da li bi trebalo menjati trenutnu filološku utemeljenost ovih studija, koja se dugo činila veoma pouzdanom. Promene bi mogle da doprinesu zainteresovanosti većeg broja studenata i održavanju sigurnog mesta na univerzitetima. Na osnovu istraživanja sprovedenog 1987. godine na 53 univerziteta i još jedne manje studije koja uključuje 10 upitnika, došla sam do zaključka da trojstvo jezik-književnost-kultura još uvek ne može da pruži veštine koje tržište rada zahteva, ali postoji više ustanova koje su spremne za ovakvu promenu.

Ključne reči: univerzitetske studije hungarologije, istorija i budućnost, mini-istraživanje sa upitnikom, Karpatski basen, Univerzitet u Beogradu.